

Árpád-házi király rejteke

A Dél-Dunántúl legmagasabb csúcsa a 682 méter magas Zengő, régi nevén Vashegy vagy Mons Ferreus. Déli lábánál terül el a ma négyezer lelket számláló, történelmi emlékekben gazdag Pécsvárad.

Az őskortól kezdve lakott helyen Géza fejedelem és István már 998-ban elhatározta, hogy bencés monostort alapít, az épület első felszentelésére 1015. augusztus 15-én került sor. Az ebből a korból fennmaradt kápolna és annak freskója ma egyedülálló műemlék. A monostor első apátja a hagyomány szerint az Istvánnak a pápától koronát hozó Asztrik volt, és ha ez kérdéses is, az mindenesetre bizonyos, hogy a gazdag adományokkal ellátott bencések apátjának nagy beleszólása volt az országos politikába, és az ország legelőkelőbb egyházi méltóságai közé tartozott.

Nem véletlen, hogy itt bújtatták a Könyves Kálmán által megvakított – későbbi II. – Bélát az uralkodó haragja elől. Hála a jólelkű bencéseknek és a gyermeket megsajnáló hóhérnak, aki a királyi parancs ellenére sem kasztrálta a lázadó Álmos herceg ártatlan fiát, az Árpádok nemzetsége nem pusztult ki 1131-ben, hanem Béla révén még királyok hosszú sorát adta a Szentkorona népeinek. A pécsváradai barátok jöttét II. Géza sem felejtette el, aki az 1157. évi tűzvész után újabb ajándékokkal támogatta a hiteleshelyi funkciót is ellátó rendházat, ahová az emberek jogi ügyeikkel bizvást fordulhattak. A kiüntetett gazdagság, a rengeteg kle-

rikus, a két országos vásár nyüzsgése vonzotta a külföldi kereskedőket, közülük többen letelepedtek, és szinte egész városrészt alkottak a vár alatti termékeny területen. Kiváltságaik megóvása érdekében még az apáttal is hajlandók voltak pereskedni az 1212-től Váradnak, 1318-tól mind gyakrabban Pécsváradnak nevezett település polgárai, és bár a földesúri függéstől nem tudtak megszabadulni, kereskedelemből, szőlőművelésből és malombérletből komoly jövedelmekre tettek szert.

A mezőváros fénykora a 15. századra esett, az elmúlt évek régészeti feltárásaiból tudjuk, hogy jelentős építkezések zajlottak a településen a Mohács előtti évtizedekben. A város 1543-ban került oszmán uralom alá, miután az utolsó pécsváradai apát, a nagyhatalmú Martinuzzi Fráter György felrobbantotta a várat,

hogy ne állomásozhasson benne idegen helyőrség. A következő másfél század évről hallgatnak a források, csupán annyi biztos, hogy reformátussá váló magyar lakosai kitartottak Pécsváradon.

A visszafoglaló háborúk után Jany Ferenc pécsváradai apát jelentős német lakosságot telepített le a városkában, leszármazottaik ma is a település megbecsült tagjai. 1778-ban Mária Terézia kincstári kezelésbe adta a pécsváradai uradalmat, és ettől kezdve a település dinamikusan fejlődött. Ekkor épültek a ma is látható tisztviselői házak, 1793-tól pedig állandó katonaságot költöztettek Pécsváradra, akik számára laktanyát és kórházat emeltek. Ezek szintén megmaradtak az utókornak. Az 1909-ben épült Pécs–Bátaszék vasútvonal tovább erősítette Pécsvárad pozícióit, takarékpénztárat alapítottak, és Fleischer Lipótné nemzetközi híri sajtógyárat hozott létre. A II. világháború jelentősen átrendezte a városi társadalmat. Zsidó lakosságát deportálták, a németeket pedig munkatáborba szállították, vagy kitelepítették. Az erőszakos iparosítástól azonban Pécsvárad megmenekült, és gyönyörű fekvése, történelmi emlékei sokakat inspiráltak a letelepedésre. A közeli Zengő természeti ritkaságai, az 1960-ban kialakított Dombay-tó, és az ezeréves vár fenséges látványa egyaránt vonzzák a turistákat, akik az augusztusban zajló Szent István Napok, a Várszínház előadásai, vagy az októberben megrendezésre kerülő Leányvásár alkalmával igényes programokon vehetnek részt, és szípanthathatnak bele a történelem ódon levegőjébe a Mecsek alján.

SZÖVEG: DR. VARGA SZABOLCS

FOTÓK: MÜLLER NÁNDOR

Leányvásár a Zengő lábánál

Az 1966 óta megrendezésre kerülő Leányvásár gyökerei a régmúltból erednek. Zengővárkony és Pécsvárad magyar fiataljai Lukács napjához kötődően találkoztak, ismerkedtek, szórakoztak az október 18-ához közel eső hétvégén. Ezeket a találkozókat neveztek el helyben tréfásan „kálomista búcsúnak”.

A rendezvényen kezdetektől jelen vannak a kézművesek, népművészek, akik napjainkra országos hírnévű népművészeti kirakodóvásárral és bemutatókkal színesítik a főutca hangulatát. Ugyancsak rendszerezettek a bábosok, színjátszók, népzene-szek, utcaszínházások, mutatványosok előadásai gyermekeknek és felnőtteknek egyaránt élményt nyújtó produkciói. Hagyományossá váltak a rendezvényhez kapcsolódó kiállítások is, amelyeken elsősorban a település és a térség történelmi örökségét, népi hagyományait, kézműves-ségét és egy-egy népcsoportot mutatunk be az ide látogató vendégeknek, érdeklődőknek. A rendezvény részét képezi a térség gasztronómiai kultúrájának bemutatása is, az ér-

deklődők a „Borok Utcájában” ízlelhetik meg a tájegység borait, és hozzá a híres sült gesztenyét.

A 2010. évi Leányvásár október 15-én, pénteken veszi kezdetét. A Várostarténeti Múzeumban sárközi szoba nyílik, a művelődési központ galériáján pedig a helyi díszítőművészeti szakkör tagjai mutatkoznak be. A város legidősebb szakköre közel 50 éves múltra tekint vissza, és hagyományosan a Leányvásár programjában mutatják be az előző évben készült csodálatos alkotásaikat.

A Muharay Elemér Népművészeti Szövetség és a KJÁMK Fülep Lajos Művelődési Központja szervezésében a Pécsvárad Leányvásár programja 16-án, szombaton és 17-én, vasárnap menettáncal indul, majd napközben az ország számos településéről érkező csoportok mutatkoznak be a művelődési házban és az épület előtti téren. A szombati napon a hagyományörző néptánc-együtteseket szakemberekből álló zsűri minősíti, a vasárnapi fellépők csak a vendégek – és a maguk – szórakoztatására táncolnak, muzsikálnak szabadtéren és a színházteremben egyaránt. Vasárnap a sárközi ösztáncal zárul a rendezvény, ahol színpompás ruhában több száz táncos rojja a csárdást és verbunkot.

Vásári komédiások, kézműves bemutatók és foglalkozások, történelmi játszóház gazdagítják a két nap programját.

Az erdős Zengő-hegy körül a török háborúkat átvészelt kis, magyar református falvak népének ifjúsága évenként találkozott egymással; Lukács napján (október 18.) vagy az azt követő szombaton Várkonyban és a rá következő országos vásáron Pécsváradon. Ekkorra már megérett a gesztenye és újbor is volt a pincékben. Távoli rokonok a Sárközből, Mohácsról, Belvárdról, és a szomszédos falvakból, Nagypallról, Hidasról, Váraljáról, Mázáról jöttek a lányok-legények seregével. Nem volt sem Várkonyban, sem a váradi Fölsővárosban udvar messziről jött vendégkocsi nélkül. A lányok legszébb ruháikban sétáltak fel s alá az utcákon, nótáztak, karikában „léptek”, „futottak” és „ugrottak”, szállt a rőzsetűz füstje és a serpenyőkben piruló gesztenye illata.

Ifjúsági találkozó volt ez, ismerkedő, barátságkötő, szerelem-ébresztő alkalom. A maga fajtájából való párt itt találhatott magának minden fiatal... Este nagy bál volt a várkonyi nagykocsmában, másnap pedig a váradi vásár sátraiban megvásárolhatták már a bábsütőtől a sokat ígérő mézeskalács szíveket, rajta az el nem mondott, csak üzent valomással...

Ezt a kedves-izgalmas régi ünnepet nevezték el tréfásan leányvásárnak.

(dr. Andrásfalvy Bertalan)

Részletes program:

www.pecsvarad.info.hu

www.pecsvarad.hu

További információ:

Művelődési Központ:

7720 Pécsvárad,

Kossuth u. 31.

Telefon: 72/465-123

e-mail: muvhaz@pecsvarad.hu